

ลักษณะคำเฉลยของโคลงทาบพจน์คล้ายคลึงกับตะขอยคือ ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ชาย” เหมือนกัน ได้แก่ ชายพก ชายสไบ และชายกระเบน อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของโคลงทาบต่างจากตะขอยในแง่ที่คำเฉลยแต่ละคำนั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับปริศनावรรคใดวรรคหนึ่งโดยเฉพาะเหมือนอย่างตะขอย นอกจากนี้โคลงทาบต้องแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลงเพียงอย่างเดียว และในการทาบนั้นจะต้องทาบโดยแต่งเป็นโคลงเช่นกัน โดยโคลงทาบบางบทอาจจะมุ่งถามปัญหาที่เป็นความรู้ทั่วไปและต้องการคำเฉลยเพียงคำเฉลยเดียว

โจ๊ก

โจ๊ก เป็นศัพท์ที่ใช้กันในแถบจังหวัดชลบุรี และจังหวัดใกล้เคียงอื่นๆ เช่น จังหวัดสมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา เพื่อเรียกปริศนาร้อยกรองชนิดหนึ่งซึ่งมีลักษณะโดยรวมคล้ายปริศนาตะขอย ความเป็นมาของการเรียกปริศนาชนิดนี้ว่า “โจ๊ก” นั้น มีการสันนิษฐานกันไว้หลายแนวทาง แต่ที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือ คำอธิบายของ อธิก สวัสดิมงคล ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมของจังหวัดชลบุรี ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า คำว่า “โจ๊ก” มาจากคำว่า “โจ๊กเกอร์” (joker) ซึ่งหมายถึง ตัวตลก มูลเหตุมีอยู่ว่า ในสมัยของพระครู วุฒิกโรศล ซึ่งเป็นนักคิดปริศนาอันดับหนึ่งของจังหวัดชลบุรี ได้มีการจัดทาบปริศนาร้อยกรองซึ่งเดิมในสมัยนั้นเรียกว่า การทาบปัญหาทวิ หรือการทาบปริศนาทวิ ในการนี้

มีผู้ที่ช่วยทำหน้าที่ปลดแผ่นปริศนาและแจกของรางวัลคนหนึ่งซึ่งชอบแต่งตัวให้ดูตลก และชอบทำท่าทางหยอกล้อกับคนทาบ คนทาบจึงเรียกผู้ช่วยคนนี้ว่า “ตัวโจ๊ก” ต่อมาตัวโจ๊กนี้ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของการเล่นทาบปริศนาร้อยกรอง เมื่อชาวบ้านจะไปดูหรือไปร่วมเล่นทาบปริศนาดังกล่าวก็มักจะพูดสั้นๆ ว่า “ไปดูโจ๊ก” หรือ “ไปทาบโจ๊ก”

กล่าวกันว่า โจ๊กมีพัฒนาการมาจากตะขอย และโคลงทาบ ตามคำบอกเล่าของพระพิมลธรรม (ชอบ อนุจารีเถระ) ราชบัณฑิต ซึ่งเป็นชาวชลบุรี ว่า การเล่นทาบปริศนาดังกล่าวในจังหวัดชลบุรีมีมาอย่างน้อยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๘ ในระยะแรกๆ การเล่นทาบโจ๊กมีลักษณะคล้ายกับการเล่นทาบปริศนาตะขอย อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา กลุ่มนักคิดปริศนาหรือ “นายโจ๊ก” ในนาม “ชมรมโจ๊กพนัสนิคม”^๑ ได้ร่วมกันจัดระบบและวางรูปแบบของโจ๊กออกเป็น ๕ ประเภทตามลักษณะเด่นของชุดคำตอบที่เรียกกันว่า “ธง” หรือ “ธงคำตอบ” นอกจากนี้ยังมี

การเล่นทาบโจ๊กปริศนาในงานบุญกลางบ้าน อ. พนัสนิคม จ. ชลบุรี

^๑ นอกจากชมรมโจ๊กพนัสนิคมแล้ว ยังมีนักคิดปริศนา หรือ “นายโจ๊ก” ที่รวมตัวกันจัดตั้งชมรมอนุรักษ์และเผยแพร่การเล่นทาบโจ๊กปริศนา ได้แก่ ชมรมอนุรักษ์และเผยแพร่การเล่นทาบโจ๊กชลบุรี ชมรมโจ๊กวัดกำแพง ชมรมโจ๊กพิทยา อีกทั้งยังมีนักออกปริศนาที่มีได้สังกัดชมรมอีกด้วย

ปริศนาอีกประเภทคือ “โจ๊กภาพ” ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือตัวปริศนาจะเป็นรูปภาพต่อไปนี้เป็นการจัดประเภทโจ๊กปริศนาตามลักษณะเด่นของชุดคำเฉลย

๑) โจ๊กห้องคำเดี่ยว คือ ปริศนาที่คำเฉลยเป็นคำพยางค์เดียวและมีการฟ้องเสียง ซึ่งอาจจะเป็นเสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ และ/หรือเสียงพยัญชนะท้าย เช่น จน จิน จาน เจียน

๒) โจ๊กห้องคำหน้า คือ ปริศนาที่คำเฉลยจะขึ้นต้นด้วยพยางค์หรือคำเดียวกัน เช่น น้ำหมึก น้ำหมาก น้ำมัน น้ามนต์

๓) โจ๊กห้องคำหลัง คือ ปริศนาที่คำเฉลยจะลงท้ายด้วยพยางค์หรือคำเดียวกัน เช่น หลังกา คงคา หญ้าคา ชื่อคา

๔) โจ๊กห้องคำกลาง มีลักษณะเด่นคือ คำเฉลยจะมีพยางค์กลางหรือคำกลางฟ้องกัน เช่น หลึงสามผัว ชายสามโบสถ์ จูสามเหลี่ยม เขาสามมูข

๕) โจ๊กคำผัน ส่วนใหญ่มักจะมีคำเฉลย ๓ คำเฉลย คำเฉลยทั้งสามเป็นการผันคำตามรูปเขียน ได้แก่ รูปสามัญ เอก และโท เช่น เสือ เสือ เสือ

๖) โจ๊กคำผวน มีลักษณะสำคัญคือ คำเฉลยจะขึ้นต้นด้วยพยางค์เดียวกัน และจะต้องมีการผวนคำ หรือการสลับเสียงสระ และพยัญชนะท้ายของพยางค์ในคำเฉลยที่ได้ในชั้นแรกเพื่อนำไปสู่คำตอบที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น ป้ายัน-ปีญญา ปานู-ปุนา ปากาก-ปากกา ปากิก-ปีกกา

๗) โจ๊กสุภาษิตคำพังเพย เป็นปริศนาที่เมื่อนำคำเฉลยทั้งหมดมารวมกันแล้ว จะ

ได้เป็นสุภาษิตคำพังเพยหรือคำกล่าวที่คิดปาก ตัวอย่างเช่น น้ำ-นิง-ไหล-ลิก และ ชี่-ข้าง-จับ-ตัก-แดน

๘) โจ๊กคำพันหลักแบบลูกโซ่ มีลักษณะเด่นคือ พยางค์ท้ายของคำเฉลยที่นำหน้าจะเป็นคำเดียวกับพยางค์หน้าของคำเฉลยที่ตามมา ทำให้ชุดคำเฉลยมีความเกี่ยวเนื่องกันคล้ายกับลูกโซ่ ตัวอย่างเช่น เงินเดือน - เดือนยี่ - ยี่หื้อ - หื้อเลือด และ พ่อขุน - ขุนแผน - แผนที - ทีวี

๙) โจ๊กคำตัดคำต่อ เป็นปริศนาที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มและลดรูปพยัญชนะสระ และวรรณยุกต์ของคำเฉลยในชุดคำเฉลย ซึ่งนำไปสู่คำที่มีความหมายใหม่ เช่น ขนม-خن-นม-ขม

ในการตั้งปริศนาที่เรียกว่า “โจ๊ก” นี้จะต้องไม่มีคำหรือพยางค์ของคำเฉลยปรากฏอยู่ในตัวปริศนา ซึ่งศัพท์ท้องถิ่นเรียกว่า จะไม่มีการ “ทับบาท” และได้เพิ่มกฎเกณฑ์ในเรื่องความประณีตในการสร้าง “ธงคำตอบ” โดยเพิ่มข้อบังคับให้ธงคำตอบต้องมีจำนวนพยางค์เท่ากัน และในกรณีที่คำเฉลยมีมากกว่า ๑ พยางค์ มักเพิ่มลักษณะการสัมผัสอักษรเข้าไปด้วย ดังในตัวอย่างนี้

ขงแบ่งเฟ่งข@บดู	(ดวงดาว)
ยักรวาทูดูข@บ@ม	(ดวงเดือน)
ร@ย@อันคณข@บขม	(ดวงดี)
ล@มมี@คณค@ข@บคิ	(ดวงแค)
	(ประสิทธิ์ ประสิว)

โจ๊กปริศนาบทนี้แต่งด้วยคำประพันธ์ กาพย์ยามี ๑๑ คำเฉลยขึ้นต้นด้วยคำเดียวกัน หรือเรียกว่า โจ๊กห้องคำหน้า ลักษณะพิเศษที่เพิ่มเติมเข้าไปคือ นอกจากคำเฉลยจะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ควง” เหมือนกันทั้งหมดเหมือนอย่างในปริศนาหะหมี่แล้ว คำเฉลยในชุดนี้มีจำนวนพยางค์เท่ากันทั้งหมดคือ ๒ พยางค์ และพยางค์ที่ ๒ ของคำตอบยังขึ้นต้นด้วยเสียงพยัญชนะต้นเดียวกันคือ เสียง /ค/ ดังนั้น คำเฉลยที่ ๒ จึงเป็น “ควงเคื่อน” แทนที่จะเป็น “ควงจันทร” และคำเฉลยสุดท้ายจึงเป็น “ควงแคว” แทนที่จะเป็น “ควงใจ” ลักษณะข้อบังคับต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ทำให้ “โจ๊ก” มีลักษณะเฉพาะที่ต่างจาก “หะหมี่”

ข. ปริศนาที่ไม่ได้สื่อด้วยถ้อยคำ

ปริศนาบางอย่างนั้นตัวปริศนาไม่ได้สื่อด้วยถ้อยคำ ผู้สร้างปริศนาอาจสื่อปริศนาด้วยสิ่งอื่น ได้แก่ วัตถุสิ่งของ ท่าทาง และรูปภาพ ปริศนาที่สื่อด้วยรูปภาพถือว่าเป็นกลุ่มที่พบเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับปริศนาท่าทางและปริศนาสิ่งของนั้นมีย่อยจำกัคมาก ในที่นี้จึงขอยกตัวอย่างเฉพาะปริศนารูปภาพ

โจ๊กภาพ “กุ่มภกรรณ” ของ เสนีย์ ผดุงมาตรรกุล

ภาพปริศนานี้เป็นภาพหม้อน้ำและในหม้อน้ำมีปิ่น ปริศนานี้ถามว่าภาพดังกล่าวนี้หมายถึงใคร คำเฉลยคือ “กุ่มภกรรณ” ตัวละครในวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งเป็นน้องชายของทศกัณฐ์ ภาพหม้อน้ำนั้นสื่อคำว่า “กุ่มภะ” ซึ่งแปลว่า “หม้อน้ำ” ส่วนภาพปิ่นนั้นตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “gum” ซึ่งอ่านออกเสียงว่า “กัน” เมื่อออกเสียงรวมกันจึงได้เป็นคำว่า “กุ่มภะ-กัน” เสียงอ่านนี้พ้องกับชื่อของ “กุ่มภกรรณ”

บางครั้งปริศนารูปภาพอาจไม่ได้สื่อปมอย่างตรงไปตรงมา ต้องมีการตีความและมีการผวนคำจึงจะนำไปสู่คำเฉลยที่ถูกต้องดังในตัวอย่างนี้

โจ๊กภาพ “คู่สร้างคู่สม” ของ เสนีย์ ผดุงมาตรรกุล

ในปริศนานี้ นอกจากจะต้องตีความรูปผลส้ม ๒ ผล และหวี ๒ อันแล้ว ยังต้องอาศัยการผวนคำจึงจะนำไปสู่คำเฉลย ส้ม ๒ ผล คือ “คู่ส้ม” หวี ๒ อัน สื่อถึง “คู่สาบ” (“สาบ” เป็นภาษาถิ่นเหนือหมายถึง “หวี”) เมื่อรวมแล้วจะได้ “คู่ส้มคู่สาบ” ซึ่งยังไม่มีความหมายอะไร ต้องอาศัยการผวนคำจึงจะทำให้ได้ทราบคำเฉลย กล่าวคือ “คู่ส้มคู่สาบ” ผวนคำแล้วได้คำว่า “คู่สร้างคู่สม”

๔. ลักษณะของปริศนาคำทาย

ปริศนาคำทายมีองค์ประกอบหลัก ๒ ส่วนคือ ปริศนา และคำเฉลย ปริศนาเป็นส่วนที่อธิบายหรือบอกใบ้คำเฉลย แต่ในขณะที่เดียวกันคำอธิบายในปริศนาก็ลวงให้ผู้ฟังหลงทางด้วย ลักษณะที่ทั้ง “แนะ” และ “ลวง” ดังกล่าวทำให้ปริศนาคำทายมีความน่าสนใจ กล่าวคือ เมื่อแรกได้ยินข้อปริศนาคอนพิงมักถูกลวงให้คิดผิดทาง จนเกิดความงงงงวย แต่เมื่อได้ทราบคำเฉลยแล้วก็จะคิดได้ถูกแนวทาง ปริศนาที่ดูเหมือนลึกลับและน่าจดจำนั้นก็กลับกลายเป็นเรื่องพื้นๆ ที่ไม่มีอะไรชวนสงสัย ลักษณะดังกล่าวทำให้ปริศนาคำทายสามารถดึงดูดความสนใจของผู้คนเป็นจำนวนมาก นอกจากลักษณะเด่นดังกล่าวแล้ว ปริศนาคำทายมีลักษณะเด่นทางเนื้อหาและลักษณะเด่นทางภาษาที่น่าสนใจดังนี้

๔.๑ ลักษณะเด่นทางเนื้อหา

ปริศนาคำทายนั้นมีเนื้อหาหลากหลาย แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วสามารถสรุปลักษณะเด่นทางเนื้อหาได้เป็น ๓ ประการคือ เนื้อหาเกิดจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื้อหาเกิดจากความใส่ใจภาษา และเนื้อหาเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ที่แหวกขนบ

๑) เนื้อหาเกิดจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว

เนื้อหาส่วนใหญ่ของปริศนาคำทายของไทยเกิดจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ พืชพรรณ

ธรรมชาติ ความใส่ใจและช่างสังเกตทำให้ผู้คิดปริศนาสามารถนำลักษณะเด่นที่น่าสนใจของสิ่งต่างๆ รอบตัวมาผูกขึ้นเป็นปริศนาดังในตัวอย่างต่อไปนี้

- *อะไรเอ๋ย ต้นเท่าลำเรือ ใบห่อเกลือไม่มีคิด* (เฉลย : ต้นมะขาม)

ปริศนานี้เกิดจากการสังเกตธรรมชาติ ทำให้เห็นลักษณะที่ดูเหมือนจะตรงกันข้ามกันของต้นมะขาม กล่าวคือ ลำต้นใหญ่มากแต่ใบเล็กมากจนไม่สามารถห่อเกลือได้

๒) เนื้อหาเกิดจากความใส่ใจภาษา

นอกเหนือจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัวแล้ว คนไทยยังใส่ใจต่อภาษาที่ใช้เรียกสิ่งต่างๆ ด้วย ความใส่ใจดังกล่าวทำให้สังเกตเห็นลักษณะที่น่าสนใจบางอย่างที่สามารถนำมาผูกเป็นปริศนาได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- *อะไรเอ๋ย เจ้าชาย ไทยเขียน*

(เฉลย : เทียนไข)

ปริศนานี้แสดงให้เห็นว่าคนไทยใส่ใจต่อภาษา ทำให้สังเกตเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเสียงในภาษา ๒ กลุ่ม คือ “ไทยเขียน” และ “เทียนไข” ซึ่งเป็นเสียงที่เกิดจากการพวนคำอันเป็นลักษณะการเล่นกับภาษาที่โดดเด่นอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมไทย

ปริศนาอะหัง หรือไอ้กเป็นปริศนาที่ให้ความสำคัญกับภาษาเป็นอย่างยิ่ง ปริศนากลุ่มนี้ผูกขึ้นจากการสังเกตคำต่างๆ จนทำให้เห็นว่าคำเหล่านั้นมีลักษณะเด่นบางอย่างร่วมกัน ซึ่งสามารถนำมาสร้างเป็นปริศนาได้ และนำคำต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน

๔. ลักษณะของปริศนาคำทาย

ปริศนาคำทายมีองค์ประกอบหลัก ๒ ส่วนคือ ปริศนา และคำเฉลย ปริศนาเป็นส่วนที่อธิบายหรือบอกใบ้คำเฉลย แต่ในขณะที่เดียวกันคำอธิบายในปริศนาก็ลวงให้ผู้ฟังหลงทางด้วย ลักษณะที่ทั้ง “แนะ” และ “ลวง” ดังกล่าวทำให้ปริศนาคำทายมีความน่าสนใจ กล่าวคือ เมื่อแรกได้ยินข้อปริศนาคอนพิงมักถูกลวงให้คิดผิดทาง จนเกิดความงงงงวย แต่เมื่อได้ทราบคำเฉลยแล้วก็จะคิดได้ถูกแนวทาง ปริศนาที่ดูเหมือนลึกลับและน่าจดจำนั้นก็กลับกลายเป็นเรื่องพื้นๆ ที่ไม่มีอะไรชวนสงสัย ลักษณะดังกล่าวทำให้ปริศนาคำทายสามารถดึงดูดความสนใจของผู้คนเป็นจำนวนมาก นอกจากลักษณะเด่นดังกล่าวแล้ว ปริศนาคำทายมีลักษณะเด่นทางเนื้อหาและลักษณะเด่นทางภาษาที่น่าสนใจดังนี้

๔.๑ ลักษณะเด่นทางเนื้อหา

ปริศนาคำทายนั้นมีเนื้อหาหลากหลาย แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วสามารถสรุปลักษณะเด่นทางเนื้อหาได้เป็น ๓ ประการคือ เนื้อหาเกิดจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื้อหาเกิดจากความใส่ใจภาษา และเนื้อหาเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ที่แหวกขนบ

๑) เนื้อหาเกิดจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว

เนื้อหาส่วนใหญ่ของปริศนาคำทายของไทยเกิดจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ พืชพรรณ

ธรรมชาติ ความใส่ใจและช่างสังเกตทำให้ผู้คิดปริศนาสามารถนำลักษณะเด่นที่น่าสนใจของสิ่งต่างๆ รอบตัวมาผูกขึ้นเป็นปริศนาดังในตัวอย่างต่อไปนี้

- *อะไรเอ๋ย ต้นเท่าลำเรือ ใบห่อเกลือ
ไม่มีค (เฉลย : ต้นมะขาม)*

ปริศนานี้เกิดจากการสังเกตธรรมชาติ ทำให้เห็นลักษณะที่ดูเหมือนจะตรงกันข้ามกันของต้นมะขาม กล่าวคือ ลำต้นใหญ่มากแต่ใบเล็กมากจนไม่สามารถห่อเกลือได้

๒) เนื้อหาเกิดจากความใส่ใจภาษา

นอกเหนือจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัวแล้ว คนไทยยังใส่ใจต่อภาษาที่ใช้เรียกสิ่งต่างๆ ด้วย ความใส่ใจดังกล่าวทำให้สังเกตเห็นลักษณะที่น่าสนใจบางอย่างที่สามารถนำมาผูกเป็นปริศนาได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- *อะไรเอ๋ย เจ้าชาย ไทยเขียน
(เฉลย : เทียนไข)*

ปริศนานี้แสดงให้เห็นว่าคนไทยใส่ใจต่อภาษา ทำให้สังเกตเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเสียงในภาษา ๒ กลุ่ม คือ “ไทยเขียน” และ “เทียนไข” ซึ่งเป็นเสียงที่เกิดจากการพวนคำอันเป็นลักษณะการเล่นกับภาษาที่โดดเด่นอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมไทย

ปริศนาอะหัง หรือไอ้กเป็นปริศนาที่ให้ความสำคัญกับภาษาเป็นอย่างยิ่ง ปริศนากลุ่มนี้ผูกขึ้นจากการสังเกตคำต่างๆ จนทำให้เห็นว่าคำเหล่านั้นมีลักษณะเด่นบางอย่างร่วมกัน ซึ่งสามารถนำมาสร้างเป็นปริศนาได้ และนำคำต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน

มารวมเป็นหมวดหมู่เพื่อใช้เล่นทายดั่งในตัวอย่างนี้

นามนางยักษ์ รัทพระ @ภัยท่าน
(ผีเสื้อสมุทร)

นามแหล่งธาร ขานไซ ฤๅ่างใหญ่แฉะ
(มหาสมุทร)

นามนาถา คำข๑ง ๑๑งข้ามแดน
(เรือเดินสมุทร)

นามถิ่นที่ พระลิ้นจี่น แม่เบรกรรม
(เกษียรสมุทร)
(ประสิทธิ์ ประสีว)

ความใส่ใจภาษาทำให้ผู้คิดปริศนาค้นสังเกตเห็นว่าในภาษาไทยมีคำที่ลงท้ายด้วย “สมุทร” อยู่กลุ่มหนึ่ง จึงได้นำมาผูกเป็นปริศนา

๓) เนื้อหาเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ที่แหวกขนบ

เนื้อหาของปริศนาคำทายสร้างขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ที่แหวกขนบ ไม่ได้อิงกับความรู้ตามแบบแผน ลักษณะดังกล่าวทำให้ปริศนาคำทายต่างจากปัญหาทั่วไป และปัญหาทางวิชาการ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างนี้

ปัญหาวิชาการ : สองบวกสอง ได้อะไร
(คำตอบ : สี่)

ปริศนาคำทาย : สองบวกสอง ได้อะไร
(เฉลย : กระจ่าง พุดพร้อมยกมือที่ชูนิ้วชี้ และนิ้วกลางทั้งสองข้างขึ้นไปวางไว้เหนือศีรษะ)

จะเห็นว่า คำถามทั้งสองมีเนื้อความเหมือนกัน แต่ปัญหาวิชาการมีเนื้อหาอิงกับความรู้อิงทางคณิตศาสตร์ ในขณะที่ปริศนาคำทายอิงกับความคิดสร้างสรรค์ที่แหวกขนบในตัวอย่างแรกซึ่งเป็นคำถามเชิงวิชาการนั้น ผู้ฟังต้องใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาว่าเมื่อรวมจำนวน “สอง” กับ “สอง” ผลลัพธ์จะได้เท่าไร คำตอบคือ “สี่” ในทางตรงกันข้ามสำหรับปริศนาคำทายนั้นใช้แนวคิดนอกกรอบในการผูกปริศนา กล่าวคือ “สอง” ในปริศนาคำทายนี้ได้หมายถึงตัวเลขในทางคณิตศาสตร์ แต่หมายถึงจำนวนนิ้วมือและ “บวก” ในที่นี้มิได้ต้องการทราบผลรวมของจำนวนนิ้วมือ หากแต่ต้องการทายว่า อาจปฏิกิริยาที่เกิดจากการรวมมือทั้งสองที่ชูสองนิ้วเข้าด้วยกัน สามารถตีความถึงอะไรได้บ้าง “สอง” ในที่นี้คือ “สองนิ้ว” ซึ่งสื่อถึง “หูกระจ่าง”

ปัญหาวิชาการ : อะไรอยู่ใต้สะพาน
พุทธ (คำตอบ : แม่น้ำเจ้าพระยา)

ปริศนาคำทาย : อะไรเอ่ยอยู่ใต้สะพาน
พุทธ (เฉลย : สระอู)

ปัญหาวิชาการข้างต้นนั้นอิงกับความรู้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น คำตอบที่ถูกต้องคือ แม่น้ำเจ้าพระยา ในทางกลับกัน ปริศนาคำทายที่ใช้คำถามเดียวกันไม่ได้สร้างขึ้นจากพื้นความรู้ตามแบบแผนอย่างปัญหาวิชาการ หากแต่มุ่งที่จะถามลักษณะที่เกี่ยวกับรูปเขียนของคำว่า “สะพานพุทธ” เป็นสำคัญ

สำหรับเนื้อหาหลักของปริศนาผะหมี่และโจ๊กนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการจัดหมวดหมู่คำต่างๆ ในภาษา

ไทยดังที่ได้กล่าวไปแล้ว การจัดหมวดหมู่ โดยพิจารณาจากลักษณะร่วมทางภาษานับ ได้ว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง ดัง ตัวอย่างนี้

ดารานำ งามแท้ เล่นแม่เป็ย (มะหมี)
 ช้อยชมเชยร์ ภูเขา ฉ่ำลายไล้ (มัดหมี)
 อาหารลิ้น กินได้ ทลายเล้าหิ (บะหมี)
 ๑ทบุรี มีภม เต๋นอ้าเว๑ (บ้านหมี)
 (ประสิทธิ์ ประสิว)

ในปริศยานี้ หากพิจารณาในโลกของความเป็นจริงจะพบว่า “มะหมี” “มัดหมี” “บะหมี” และ “บ้านหมี” นั้นไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม หากมองโดยใช้เกณฑ์ทางด้านรูปภาษา เราก็จะพบ ลักษณะความสัมพันธ์ที่โดดเด่นระหว่างคำ ทั้งสี่คือ ลงท้ายด้วยคำว่า “-หมี” เหมือนกัน ซึ่งความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการมองความสัมพันธ์ระหว่างคำเรียกสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้เห็นลักษณะเด่นที่สามารถนำมาใช้ในการผูกปริศนาขึ้น

๔.๒ ลักษณะเด่นทางภาษา

ลักษณะเด่นอีกส่วนหนึ่งของปริศนา คำทายคือ ลักษณะเด่นทางภาษา ภาษามี ส่วนประกอบหลัก ๒ ส่วนคือ รูปภาษา และความหมาย ดังนั้น ในการพิจารณาลักษณะเด่นทางภาษาของปริศนา คำทาย จึงควรพิจารณาใน ๒ ส่วนดังกล่าว

ก. ลักษณะเด่นทางรูปภาษา

ลักษณะเด่นทางรูปภาษาของปริศนา คำทายมีหลายอย่าง อาทิเช่น การเล่นเสียง สัมผัส การซ้ำคำ และการใช้คำพวน

๑) การเล่นเสียงสัมผัส

การเล่นเสียงสัมผัสเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของปริศนา คำทายไทย ปริศนา “อะไรเอ๋ย” มักจะมีลักษณะเป็นร้อยแก้วที่มีสัมผัสคล้องจอง สัมผัสที่ใช้มีทั้งสัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะ สัมผัสที่พบมากคือ สัมผัสสระ ดังเช่นในตัวอย่างต่อไปนี้

- อะไรเอ๋ย หน้าอกค้ออ่อน กินก่อน
 ทุกวัน (เฉลย : ทัพพี)

ในปริศยานี้มีเสียงสัมผัสสระระหว่าง คำว่า “งอ” กับ “คอ” และระหว่างคำว่า “อ่อน” กับ “ก่อน” นอกจากนี้ยังมีเสียงสัมผัส พยัญชนะระหว่างคำว่า “กิน” กับ “ก่อน”

- อะไรเอ๋ย คาสองชั้น ฟืนสองหน
 คนสามขา (เฉลย : แวนดา ฟืนปลอม
 ไม้เท้า)

สัมผัสสระที่พบในปริศยานี้เกิดจาก คำว่า “ชั้น” กับ “ฟืน” และ คำว่า “หน” กับ “คน” นอกจากนี้ยังมีสัมผัสพยัญชนะ ระหว่างคำว่า “คน” และ “ขา”

นอกจากปริศนา “อะไรเอ๋ย” แล้ว โคลงท่ายและปริศนาหะหมี่ก็เน้นการเล่น เสียงสัมผัส บทปริศนาของปริศนาทั้งสอง นี้จะแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทต่างๆ ทั้ง โคลง กลอน กาพย์ และฉันท์ ดังนั้น จึงมี การใช้เสียงสัมผัสคล้องจองตามแบบแผน ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์แต่ละประเภท ด้วย ยกตัวอย่างเช่น

ให้ในเวลาจัดนิคพิชเหลือหลาย (งูสามเหลี่ยม)

ฉวีร้ายขายหน้าหน้าว่าชั่ว (หญิงสามตัว)

บุรุษร้ายใครไม่ทำให้ตัวชั่ว (ชายสามโบสถ์)

มากทั้งสามท้าวภูษาใด (เขาสามमुख)

(ฟังเพย ใจรักธรรม)

ในปริศนานี้มีการเล่นเสียงสัมผัสสระระหว่างคำต่อไปนี้ นิค-พิช หลาย-ขาย ร้าย-ขาย หน้า-ว่า ชั่ว-ตัว ทำ-คำ ไม่-ให้ ตัว-หัว หน้า-ผา นอกจากนี้มีเสียงสัมผัสพยัญชนะระหว่างคำต่อไปนี้ เหลือ-หลาย คำ-ตัว และ ภู-ษา

นอกจากเสียงสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะแล้ว ปริศนาหมีหรือโจ๊กชนิดที่เรียกว่า “โจ๊กคำผัน” มีเสียงสัมผัสวรรณยุกต์เป็นลักษณะเด่นที่ร้อยเรียงคำเฉลยในชุดเข้าด้วยกัน

๒) การซ้ำคำ

การซ้ำคำ คือ การนำคำที่ได้ใช้ไปแล้วมาใช้ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง การซ้ำคำจะทำให้เกิดเสียงที่ไพเราะ ดังตัวอย่างนี้

- อะไรเอ๋ย สีสาขานโดงแดง ข้างนอกร้องเพลง ข้างในร้องไห้ (เฉลย: ปลา)

ตัวอย่างปริศนาข้อนี้มีการซ้ำคำว่า “ข้าง” และ “ร้อง” ทำให้เกิดโครงสร้างคู่ขนานกันระหว่าง “ข้างนอกร้องเพลง” กับ “ข้างในร้องไห้”

- อะไรเอ๋ย คำแล้วขาว ขาวแล้วสั้น ม้วนแล้วกลอน (เฉลย: หมม สายตา ฟัน)

ในตัวอย่างนี้ มีการซ้ำคำว่า “แล้ว” ซึ่งอยู่ตรงกลางของคำใบ้ในปริศนา การซ้ำในลักษณะนี้ทำให้เกิดโครงสร้างคู่ขนานกันระหว่างคำใบ้ทุกชุด นอกจากนี้คำที่ประกอบในคำใบ้แต่ละชุดมีลักษณะที่เป็นคู่ตรงข้ามกันคือ ดำ-ขาว ยาว-สั้น ม้วน-กลอน

สำหรับปริศนาชุดหมีหรือโจ๊กนั้น การซ้ำคำเป็นลักษณะสำคัญที่พบในชุดคำเฉลย ดังจะเห็นได้จากในตัวอย่างข้างต้น ชุดคำเฉลยคือ งูสามเหลี่ยม หญิงสามตัว ชายสามโบสถ์ เขาสาม मुख มีลักษณะร่วมกันคือการซ้ำพยางค์กลาง คือ “สาม” นอกจากการซ้ำพยางค์กลางแล้วยังมีการซ้ำพยางค์ต้น และการซ้ำพยางค์ท้ายของคำในชุดคำเฉลยอีกด้วย

๓) การใช้คำผวน

คำผวนเป็นลักษณะการเล่นกับเสียงที่คนไทยรู้จักคุ้นเคยดี การผวนคำมีหลักคือ คำที่นำมาผวนนั้นต้องมีอย่างน้อย ๒ พยางค์ ในการผวนนั้นให้คงเสียงพยัญชนะต้นของแต่ละพยางค์ไว้ จากนั้นสลับเสียงสระและพยัญชนะของพยางค์หน้าและพยางค์หลัง เช่น “ดาลาย” ผวนได้เป็น “ตายลา” ในกรณีที่คำนั้นมีมากกว่า ๒ พยางค์ พยางค์กลางจะคงเสียงเดิมไว้ เช่น “หมูกินข้า” ผวนได้เป็น “หมากินข้าว” ส่วนใหญ่คำที่ผวนแล้วนั้นมักไม่มีความหมายอะไร แต่ก็มีความหมาย

- มะนาวอะไรเอ๋ย อยู่นอกโลก

(เฉลย: มะนาวต่างคืด - มนุษย์ต่างดาว)

คำพวนในปริศนาข้อนี้อยู่ในส่วนคำเฉลย กล่าวคือ ก่อนจะได้คำเฉลยที่ถูกต้อง จะต้องมีการพวนคำก่อน ๑ ชั้น คำเฉลยว่า “มะนาวต่างคู้ด” นั้นไม่มีความหมาย แต่เมื่อพวนเป็น “มนุษย์ต่างดาว” จึงจะได้สิ่งที่เป็นไปตามที่ปริศนาบอกไว้ คือ “อยู่นอกโลก”

นอกจากปริศนาอะไรเอ๋ยแล้ว คำพวนยังใช้มากในการสร้างปริศนาหะหมี่ทั้งหะหมี่ถ้อยคำและหะหมี่รูปภาพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มา หนึ่งคือผู้ให้ เกิดกาย (มาदान-มารดา)
 มา หนึ่งธำชยาช เวทซึ่ง (มาตรน-มนตรา)
 มา หนึ่งข@เตัญหาช เตือนหนึ่ง (มานี-มีนา)
 มา หนึ่งอย่าอ้าอึ้ง คำเพียงเพชริท@อช (มาคู้ก-มุกดา)

คำเฉลยในปริศนาชุดนี้มีลักษณะเด่นร่วมกันคือ ทุกคำจะต้องนำมาพวนอีก ๑ ครั้งจึงจะได้คำเฉลยที่ถูกต้อง มีความหมายสอดคล้องกับคำใบ้ในตัวปริศนา

ข. ลักษณะเด่นทางความหมาย

นอกจากลักษณะเด่นทางด้านรูปภาพแล้ว ปริศนาคำทายยังมีลักษณะเด่นทางความหมายหลายประการ เช่น การใช้ความเปรียบ การใช้ความกำกวม และการใช้ความขัดแย้ง

๑) การใช้ความเปรียบ

การใช้ความเปรียบเพื่อเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่งนั้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การอุปมา โดยสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นมักจะมาจากคนละกลุ่มกัน แต่มีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งคล้ายกัน

ตัวอย่างเช่น “ความรักเหมือนยาพิษ” เป็นการเปรียบเทียบความรักว่า มีคุณสมบัติบางอย่างราวกับเป็นยาพิษ อาจหมายความว่าทั้งสองสิ่งสามารถทำให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานได้ ในปริศนาคำทายส่วนใหญ่มีการใช้ความเปรียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- อะไรเอ๋ย หีบขาวใส่ผ้าเหลือง ฤดูแล้ง
 ทั้งเมืองไขไม่ออก (เฉลย : ไข่)

ในตัวอย่างนี้มีการเปรียบเทียบ “ไข่” ว่าเป็น “หีบสีขาว” และเปรียบเทียบ “ไขแดง” ซึ่งอยู่ในเปลือกไข่ว่าเป็น “ผ้าสีเหลืองที่บรรจุอยู่ในหีบ”

- อะไรเอ๋ย ชายแก่หลังคคกินหญ้า
 หมดทุ่ง (เฉลย : เตียว)

ในตัวอย่างนี้มีการเปรียบเทียบ “เตียว” ว่าเป็นเสมือน “ชายแก่” โดยทั้งสองสิ่งมีส่วนที่เหมือนกันคือ มีส่วนกลางโค้งงอ สื่อความหมายว่าชายแก่มักหลังค่อม และใบเตียวมีลักษณะโค้งงอ

๒) การใช้ความกำกวม

ความกำกวม คือ ลักษณะที่รูปภาษาหนึ่งสามารถตีความความหมายได้มากกว่า ๑ ความหมาย ตัวอย่างเช่น “คาถา” สามารถตีความว่าหมายถึง คเวศน์ที่มีลักษณะกลม และในขณะเดียวกันก็สามารถตีความได้อีกว่าเป็นกริยาหมายถึงความว่า “ฟังลม” ปริศนาคำทายใช้ความกำกวมในการลวงให้ผู้ฟังตีความผิดและหันเหความสนใจของผู้ฟัง ทำให้ไม่สามารถเดาคำเฉลยที่ถูกต้องได้ด้วยตัวอย่างต่อไปนี้แสดงการใช้ความกำกวมในปริศนาคำทาย

- *อะไรเอ๋ย อยู่ข้างหน้า* (เฉลย : หู)

ในตัวอย่างนี้ “ข้างหน้า” เป็นส่วนที่กำกวม กล่าวคือ สามารถตีความได้มากกว่า ๑ ความหมาย ความหมายแรกคือ “ด้านหน้า” ซึ่งเป็นการมอง “ข้างหน้า” ในฐานะคำประสม ส่วนอีกความหมายหนึ่งคือ “ด้านข้างของใบหน้า” ความหมายนี้เกิดจากการพิจารณา “ข้างหน้า” ในฐานะที่เป็นวลี โดยทั่วไปความหมายของ “ข้างหน้า” ในฐานะที่เป็นคำประสมเป็นสิ่งที่ใช้บ่อยกว่า ดังนั้นผู้ฟังจึงมักหลงคิดว่าผู้ทายปริศนาต้องการถามว่า “สิ่งใดอยู่ที่ด้านหน้า” มากกว่า แต่เมื่อได้ฟังคำเฉลยจึงได้ทราบว่า ปริศนานี้ต้องการถามว่า “สิ่งใดที่อยู่ด้านข้างของใบหน้า”

- *รถอะไรเอ๋ย นำเป็นห้วง* (เฉลย : รถออดี้)

ปริศนานี้แสดงให้เห็นความเป็นคนที่ชอบสนุกกับภาษาและความช่างสังเกตของคนไทยได้เป็นอย่างดี ปริศนานี้สร้างขึ้นจากการสังเกตเครื่องหมายการค้าของรถยนต์

รถยนต์ออดี้ (Audi) ซึ่งมีสัญลักษณ์เป็นรูปห้วง ๔ วงคล้องกัน

ยุโรปี่ห้อหนึ่งซึ่งเป็นรูปห้วง ๔ วงคล้องกัน และมักติดอยู่ตรงด้านหน้าของตัวรถ และจากการสังเกตเห็นถึงความกำกวมของกลุ่มเสียง “นำเป็นห้วง” โดยกลุ่มเสียงนี้สามารถตีความว่า “นำเป็นห้วง” (ลักษณะอาการซึ่งควรจะต้องใส่ใจเป็นพิเศษ) หรืออาจตีความเป็นประโยคว่า “หน้าเป็นห้วง” (ด้านหน้ารถมีห้วง) การตีความอย่างแรกมีความโดดเด่นกว่า เพราะเป็นวลีที่ใช้จนติดปากในภาษาไทย ดังนั้น เมื่อผู้ฟังได้ยินปริศนาก็มักนึกถึงความหมายในชั้นนี้ และถูกลวงให้หลงทางได้ ซึ่งความกำกวมดังกล่าวถือว่าเป็นความกำกวมในระดับโครงสร้างวลี

๓) การใช้ความขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่พบในปริศนาคำทาย มักมีลักษณะที่เมื่อได้พิจารณาโดยถ่วงถ่วงจะพบว่าแท้จริงแล้วมิใช่ความขัดแย้ง เป็นเพียงสิ่งที่ดูเหมือนจะขัดแย้ง ลักษณะเช่นนี้มีศัพท์เรียกว่า “อรรถวิภาค” (paradox) การใช้ความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความเข้าใจว่า สิ่งที่บรรยายไว้ในปริศนานั้นไม่น่าเป็นไปได้ เมื่อผู้ฟังหลงคิดเช่นนั้นก็ไม่สามารถเดาคำตอบได้ ดังตัวอย่างนี้

- อะไรเอ่ย ชิ่งคัค ชิ่งยาว (เฉลย : ถนน)

ในปริศนานี้คือ “ชิ่งคัค” ดูเหมือนจะมีความหมายขัดแย้งกับ “ชิ่งยาว” ทั้งนี้เพราะการตัดหมายถึงการทำให้วัตถุขาดออกจากกัน ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือ ทำให้สิ่งนั้นสั้นลง ดังนั้น เมื่อ “ชิ่งคัค” ผลที่ตามมาควรจะเป็น “ชิ่งสั้น” เมื่อปริศนาบอกไว้ว่า “ชิ่งคัค ชิ่งยาว” จึงดูเหมือนเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันและเป็นไปไม่ได้ แต่คำว่า “คัค” นั้นเมื่อใช้กับสิ่งของบางอย่าง เช่น “เสื่อ” หรือ “ถนน” แล้ว จะมีความหมายว่า “ผลิต สร้าง ทำให้เกิดขึ้น” เมื่อใช้ “ชิ่งคัค” กับ “ถนน” แล้ว ผลลัพธ์ที่ได้คือ “ชิ่งยาว” ดังนั้น “ชิ่งคัค ชิ่งยาว” จึงไม่ได้ขัดแย้งกัน และเป็นไปได้

๕. นวัตกรรมของปริศนาคำทายไทยในปัจจุบัน

ปริศนาคำทายเป็นการละเล่นที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน แม้กระนั้นปริศนาคำทายไทยในปัจจุบันก็มีลักษณะใหม่ๆ หรือ “นวัตกรรม” หลายประการ ซึ่งทำให้การละเล่นไทยชนิดนี้ยังเป็นที่นิยมของคนไทย นวัตกรรมของปริศนาคำทายไทยในปัจจุบันที่จะกล่าวถึงคือ นวัตกรรมด้านเนื้อหา นวัตกรรมด้านรูปแบบ และนวัตกรรมด้านการนำเสนอปริศนาคำทาย

๕.๑ นวัตกรรมด้านเนื้อหา

เนื้อหาของปริศนาคำทายในปัจจุบันมีลักษณะใหม่คือ มีการกล่าวถึงเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ อาทิ

- อะไรเอ่ย คบไม่ได้ (เฉลย : รถไฟฟ้าบีทีเอส เพราะมีสองหัว)

ปริศนาคำทายนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับรถไฟฟ้าซึ่งถือเป็นนวัตกรรมการคมนาคมขนส่งใหม่สำหรับสังคมไทย รถไฟฟ้าแต่ละขบวนจะมีหัวรถจักร ๒ หัว อยู่ที่บริเวณส่วนหัวและส่วนท้ายของขบวน หัวรถจักรมีลักษณะเหมือนหัวของจรวด จึงทำให้ขบวนรถไฟฟ้ามียุทโธปกรณ์เป็นหัวจรวดเหมือนกันทั้งสองด้าน ปริศนานี้นำลักษณะเด่นของรถไฟฟ้ามือ การมี “สองหัว” มาเล่นกับสำนวน “นกสองหัว” ซึ่งหมายถึง คนที่เข้าด้วยกับทั้งสองฝ่าย คบไม่ได้

- คนเก็บเงินค่าทางด่วนชื่ออะไร (เฉลย : พอดี เพราะก่อนถึงด่านเก็บเงินจะมีป้ายบอกว่า “กรุณาเตรียมเงินค่าผ่านทางให้พอดี”)

ปริศนาคำทายนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับทางด่วน บริเวณหน้าด่านเก็บค่าผ่านทางด่วนจะมีป้ายขอความร่วมมือให้ผู้ใช้ทางด่วนเตรียมเงินสำหรับชำระค่าผ่านทางให้พอดีกับอัตราที่จัดเก็บเพื่อความสะดวกรวดเร็ว ข้อความในป้ายมีว่า “กรุณาเตรียมเงินค่าผ่านทางให้พอดี” ผู้คิดปริศนานี้นำความกำกวมของข้อความดังกล่าวมาใช้ผูกปริศนาขึ้น โดยปกติข้อความนี้หมายความว่า “กรุณาเตรียมเงินให้เท่ากับจำนวนที่ระบุไว้” ความกำกวมที่เกิดจากข้อความ “ให้พอดี” ทำให้สามารถตีความอย่างพิสดารได้ว่า “กรุณาเตรียมเงินค่าผ่านทางเพื่อมอบให้แก่คนที่ชื่อ พอดี” ปริศนาคำทายนี้นำการตีความแบบแหวกแนวนี้มาสร้างความงุนงง

นอกจากปริศนาอะไรเอ๋ยแล้ว โจ๊ก ปริศนาก็มีเนื้อหาที่แปลกใหม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คิดระเบิดปรมาณูผู้ย่(ตอชิง)
(ไอน์สไตน์)

ฉันรักเธอ@จริงจริง@จริง@อังกฤษ
(ไอเลิฟยู - I love you.)

สาวกินไปไม่ค@พ@มากมาย@อังกฤษ
(ไอโอคิน)

สาว@พิศพิศค@มค@ค@ค@ไม่ค
(ไอระเหย)

(ประสิทธิ์ ประสิว)

ปริศนานี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ทาง วิทยาศาสตร์และความรู้ด้านภาษาอังกฤษ เป็นการนำความรู้สมัยใหม่มาใช้ในการเล่น ทายเพื่อความสนุกสนาน

๕.๒ นวลักษณะด้านรูปแบบ

นวลักษณะด้านรูปแบบของปริศนา คำทายในปัจจุบันที่จะกล่าวถึงในที่นี้มี ๒ ประการ คือ การเน้นการเล่นกับภาษามากขึ้น และปริศนาคำทายบางส่วนมีลักษณะ ซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ นวลักษณะประการ หนึ่งของปริศนาคำทายในปัจจุบันคือ การ “เล่น” กับภาษามากขึ้น ในขณะที่ปริศนาที่ เป็นการพรรณนาเชิงเปรียบเทียบมีน้อยลง ดังจะเห็นได้จากปริศนาที่ยกมาเป็นตัวอย่าง ทั้งสองข้อ ซึ่งทั้งสองปริศนาเล่นกับความ กำกวมของภาษา กล่าวคือ ปริศนาแรกเล่น กับความกำกวมของวลี “สองหัว” ที่สามารถ ตีความตามตัวอักษรและตีความในลักษณะ สำนวน สำหรับปริศนาที่ ๒ เล่นกับความ

กำกวมของวลี “ให้พอดี” ที่สามารถตีความ ว่า เป็นคำขยายระบุลักษณะของการ “เตรียม เงิน” หรือเป็นส่วนขยายบอกวัตถุประสงค์ ของการ “เตรียมเงิน”

นอกจากการ “เล่น” กับความกำกวม ของภาษาแล้ว ปริศนาคำทายในปัจจุบันยัง นิยมใช้การพวนคำเป็นส่วนหนึ่งในการสร้าง ปริศนาดูด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- หมูอะไรเอ๋ย หมูนคอได้

เฉลย : หมูขย เพราะสามารถพวน และปรับเปลี่ยนได้จาก “หมูขย” พวนได้เป็น “หมอยู” จากนั้นก็แทนคำว่า “ยู” ซึ่งเสียง เหมือนกับ “you” แปลว่า “คุณ” ทำให้ได้ เป็น “หมอยูคุณ” จากนั้นพวนอีกครั้งหนึ่งจาก “หมอยูคุณ” จะได้เป็น “หมูนคอ” ดังสรุปได้ ตามลำดับต่อไปนี้

หมูขย → หมอยู → หมอยูyou
→ หมอยูคุณ → หมูนคอ

รูปแบบใหม่ของปริศนาคำทายในยุค ปัจจุบันคือ มีความซับซ้อนมากขึ้น ดังจะ เห็นได้จากตัวอย่างข้างต้นซึ่งต้องมีการพวน คำและปรับเปลี่ยนรูปคำหลายชั้น จึงจะได้ คำเฉลยที่สมบูรณ์ นอกจากนี้บางครั้งมีการ ผูกปริศนาคำทายเป็นชุดดังตัวอย่างนี้

- รถไฟกับรางรถไฟ อะไรยาวกว่ากัน
(เฉลย : รางรถไฟ)

- เอาอะไรไปวัด (เฉลย : ปืนโต)

ปริศนา ๒ ข้อนี้เป็นชุดเดียวกันต้อง ถามต่อเนื่องกัน เนื้อความในปริศนาทั้ง สองข้อดูเหมือนจะต่อเนื่องสัมพันธ์กัน แต่ แท้จริงแล้วมิได้สัมพันธ์กัน ปริศนาในข้อ แรกนั้นถามถึงความยาวระหว่าง “รถไฟ”

กับ “รางวัลไฟ” โดยให้เปรียบเทียบว่าสิ่งใดยากกว่ากัน ถ้าเฉลยของปริศนาข้อแรกจึงชัดเจน ง่ายคาย ส่วนปริศนาในข้อที่ ๒ ดูเหมือนจะต่อเนื่องกับปริศนาข้อแรกก็ตามเรื่องความยาว เพราะเนื้อความถามว่า “เอาอะไรไปวัด” แต่เมื่อได้ฟังเฉลยแล้ว ผู้ฟังจึงทราบว่า แท้จริงแล้วเนื้อความของปริศนาข้อที่ ๒ นั้นมิได้ต่อเนื่องกับปริศนาข้อแรกแต่อย่างใด กล่าวคือ “เอาอะไรไปวัด” ในปริศนาข้อที่ตามมา นั้นไม่ได้หมายถึง “ใช้อุปกรณ์อะไรในการคำนวณความยาว” แต่หมายถึง “นำสิ่งใดคิดตัวไปเวลาไปทำบุญที่สถานที่ทางศาสนาที่เรียกว่า วัด”

๕.๓ นวัตกรรมด้านการนำเสนอปริศนาคำทาย

นวัตกรรมอีกประการหนึ่งของการเล่นปริศนาคำทายในปัจจุบันคือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่และการเล่นทายปริศนา โดยทั่วไปแล้วปริศนาคำทายเป็นการละเล่นที่มักเล่นทายกันระหว่างเพื่อนฝูง หรือญาติพี่น้อง ในโอกาสที่ได้พบปะกัน อย่างไรก็ตาม นอกจากการเล่นปริศนาแบบตัวต่อตัวดังกล่าวแล้ว ยังมีการนำเสนอและเผยแพร่ปริศนาคำทายผ่านสื่อประเภทต่างๆ ด้วยเช่นกัน อาทิ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๒ - พ.ศ. ๒๕๔๔ ในรายการเกมโชว์ชื่อ “เวทีทอง” ก็ได้มีการประยุกต์ใช้ปริศนาผะหมี่ทั้งแบบร้อยกรองและรูปภาพเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันในรายการ ในสื่อสิ่งพิมพ์ก็มีการนำปริศนาอะไรเอ๋ยไปเผยแพร่ ดังในหนังสือการ์ตูน

รายปักษ์ เช่น หนูจำ และในหนังสือเกมรายปักษ์ เช่น Puzzle Kids ปริศนา ھرรหห และเกมลับสมอง

นวัตกรรมในด้านการนำเสนอปริศนาคำทายในปัจจุบันอีกประการหนึ่งคือ การนำเสนอและเผยแพร่ปริศนาคำทายผ่านระบบการสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือที่รู้จักและเรียกกันโดยทั่วไปว่า “อินเทอร์เน็ต” การเล่นทายปริศนาผ่านระบบอินเทอร์เน็ตนั้นสามารถทำได้ในหลายๆ รูปแบบ ได้แก่ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เว็บไซต์ (website) ห้องสนทนา (chat room) กระดานสนทนา (web discussion board) สิ่งที่น่าประหลาดใจเห็นบ่อยๆ ผ่านการเผยแพร่ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และห้องสนทนาคือ การส่งต่อ หรือการทายปริศนาอะไรเอ๋ยในหมู่เพื่อนหรือคนรู้จักกลุ่มย่อย ส่วนการเผยแพร่และการเล่นทายปริศนาผ่านเว็บไซต์และกระดานสนทนามีลักษณะที่เปิดเผยกว้างมากกว่า เพราะผู้ที่แวะมาอ่านหรือร่วมกิจกรรมสามารถเป็นผู้ใดก็ได้ที่สนใจในกิจกรรมนี้

เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ปริศนาคำทายนั้นในปัจจุบันมีหลายเว็บไซต์ ได้แก่ www.sanook.com, www.mthai.com, www.funfanclub.com และบ้านปริศนาผะหมี่ (www.pamee.com) ส่วนการเล่นปริศนาคำทายผ่านทางกระดานสนทนานั้นพบได้ที่ห้อง “โต๊ะห้องสมุด” ของเว็บไซต์ www.pantip.com ซึ่งมีกิจกรรมการเล่นทายปริศนา “ผะหมี่”

กิจกรรมการเล่นทายปริศนาผะหมี่บนกระดานสนทนา (web discussion board)

“โต๊ะห้องสมุด” ในเว็บไซต์ www.pantip.com นั้น เกิดจากความคิดของสมาชิกที่ใช้สมญานามว่า “ตัวปุย” ซึ่งมีพื้นเพเป็นชาวชลบุรี และรู้จักการเล่นทายปริศนาที่บ้านชนิดนี้ เพราะเคยพบเห็นในงานศพ ต่อมา การละเล่นชนิดนี้เริ่มห่างหายไป ตัวปุยต้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูกิจกรรมดังกล่าว จึงได้ริเริ่มและนำเสนอการเล่นทายปริศนาอะหะหมี่แก่เพื่อนสมาชิก “โต๊ะห้องสมุด” จากจุดเริ่มต้นดังกล่าว ได้มีผู้ร่วมสานต่อการเล่นทายปริศนาอะหะหมี่มาโดยตลอด กระดานสนทนาได้ทำหน้าที่เป็นเวทีที่ผู้คิดปริศนาสามารถนำปริศนาของตนมานำเสนอไว้ จากนั้นผู้ที่สนใจสามารถลองทายได้โดยพิมพ์คำตอบและส่งไปยังกระดานสนทนาดังกล่าว โดยผู้คิดปริศนาและผู้ทายไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน และไม่จำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ตในเวลาเดียวกัน คุณลักษณะดังกล่าวมานี้ นับเป็นนวัตกรรมการเล่นทายปริศนาคำทายที่น่าสนใจ แสดงถึงความชาญฉลาดในการปรับประยุกต์วิทยาการด้านการสื่อสารสมัยใหม่เพื่อการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี

๖. การผสมผสานทางวัฒนธรรมที่พบในปริศนาคำทายไทย

แม้ปริศนาคำทายเป็นสิ่งที่มีความนิยมในวัฒนธรรมไทย แต่เมื่อมีกระแสวัฒนธรรมอื่นเข้ามาในสังคมไทย ผู้คิดปริศนาคำทายไทยก็ได้นำองค์ประกอบบางอย่างจากวัฒนธรรมอื่นๆ ผสมเข้ามาในปริศนาคำทายไทย ทำให้เมื่อพิจารณาปริศนาคำทายไทยในปัจจุบัน

เราจะพบลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมในลักษณะต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- *โต๊ะไรเอ๋อมีแต่หนัง* (เฉลย : โคลัมเบียพิกเจอร์ส Columbia Pictures)

ปริศนานี้นำชื่อของบริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับภาพยนตร์ระดับโลกมาเป็นเนื้อหา ตัวปริศนาแสดงให้เห็นถึงความรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับบริษัทภาพยนตร์ของฮอลลีวูดส์ บริษัทนี้ และความสามารถในการ “เล่น” กับความรู้ใหม่นี้ โดยนำไปผูกกับความกำกวมทางภาษา ระหว่างคำไทยว่า “โ” (คำสุภาพของ “ว”) และหน่วยคำเติม “โค-” ในชื่อ “โคลัมเบียพิกเจอร์ส” (Columbia Pictures)

- *ชีอะไรชอบว่ายน้ำ* (เฉลย : She likes to swim.)

จากตัวอย่างนี้ ความรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากลของโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของปริศนาคำทายของ